

Evaluacija uloge regionalne agencije Rera u promicanju mjere potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava

Evaluation of the role of regional agency Rera in the promotion of the development of small farms measure

Branka Stipanović

e-mail: brankastipanovic7@gmail.com

Sažetak: *Postindustrijsko razdoblje donijelo je značajne promjene u poimanju ruralnog razvoja. Industrijska revolucija uzrokovala je pojavu depopulacije i devalorizacije ruralnog područja uz naglasak na monocentričan razvoj u urbanim industrijskim središtima. U 21. stoljeću dolazi do promjene u poimanju razvoja te se teži uravnoteženom policentričnom razvoju utemeljenom na revitalizaciji tradicionalne uloge ruralnih područja. Značajnu ulogu u uravnoteženom razvoju imaju i regionalne razvojne agencije. Predmet istraživanja je evaluacija uloge regionalne agencije RERA Splitsko-dalmatinske županije u realizaciji podmjere 6.3. potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Cilj istraživanja je utvrditi na koji način regionalna agencija RERA promiče ostvarenje navedene mjere prema krajnjim korisnicima i kolika je učinkovitost njezina djelovanja. Prilikom provedbe istraživanja korišteni su sekundarni i primarni izvori podataka. Izrađena su dva anketna upitnika zatvorenog tipa kojima se ispituju stavovi korisnika o uspješnosti provedbe mjere 6.3. Prvim upitnikom ispituju se stavovi zaposlenika RERA-e o vlastitoj uspješnosti u promicanju provedbe navedene mjere, dok se drugim upitnikom ispituju stavovi korisnika o istom pitanju. Korisnici su obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja planiraju realizirati projekte proizvodnje smilja. Rezultati istraživanja korisni su za stjecanje spoznaje o uspjesima i preprekama koncepta uravnoteženog policentričnog razvoja na području Splitsko-dalmatinske županije.*

Ključne riječi: *obiteljska poljoprivredna gospodarstva, poljoprivreda, regionalna razvojna agencija, ruralni razvoj, smilje*

Summary: *Postindustrial period brought a significant change in the perception of rural development. The industrial revolution has caused the phenomenon of depopulation and devalorization of rural areas with emphasis on monocentric development in urban industrial centers. 21st century has been marked by a change in the understanding of development with emphasis on balanced polycentric development based on the revitalization of the traditional role of rural areas. Regional development agencies have an important role in promoting balanced regional development. The subject of the research is to evaluate the role of regional agency RERA - Split-Dalmatia County in the implementation of sub-measure 6.3. Support to the development of small farms by Ministry of Agriculture, Fisheries and Rural Development in Croatia. The aim of the research is to identify how the regional agency RERA promotes the realization of this measure. Two questionnaires have been used to examine the attitudes of users of implementation of measure 6.3. The first questionnaire examined the attitudes of employees of RERA, while the second questionnaire examined attitudes of users on the same issue. Users are family farms that are planning to implement projects production of immortelle. The research results are useful for gaining insights into the successes and obstacles to the concept of a balanced polycentric development in Split-Dalmatia County.*

Keywords: *family farms, agriculture, regional development agencies, rural development, immortelle*

1. Uvod

U radu se polazi od teze da je pružanje savjetodavno-tehničke i financijske podrške javnog sektora ključno za realizaciju ruralnog razvoja, odnosno uravnoteženog policentričnog razvoja regija na području Republike Hrvatske. Hrvatska je tradicijski poljoprivredna zemlja s vrlo visokom komparativnom prednošću u prirodnim resursima te je stoga nužno iskoristiti navedene prednosti poticanja ruralnog razvoja. Kako bi se osigurala suradnja javnog i privatnog sektora na području Splitsko-dalmatinske županije te ostvarili gospodarski potencijali regije, osnovana je regionalna razvojna agencija RERA. U radu se evaluira uloga regionalne razvojne agencije RERA u promicanju mjere potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava. Cilj istraživanja je utvrditi na koji način regionalna agencija RERA promiče ostvarenje navedene mjere prema krajnjim korisnicima i kolika je učinkovitost njezina djelovanja.

2. Ruralni razvoj

Ruralni razvoj je koncept usmjeren na poboljšanje ekonomske stabilnosti i kvalitete života u ruralnim područjima. Iz navedenog se može zaključiti kako ruralnom razvoju treba pristupiti multidisciplinarno sa sociološkog i ekonomskog aspekta. Cilj ruralnog razvoja je postići uravnoteženost razvoja, odnosno policentrični razvoj koji se ne oslanja isključivo na urbana središta. Na taj način moguće je odgovarajuće angažirati prirodne resurse ruralnih područja, zaštititi etnološku baštinu te povećati gustoću naseljenosti ruralnih područja (Kanagawa i Nasata, 2007.; Miljenović, Blažeka Koković i Berc, 2016.). Kako bi se realizirali potencijali ruralnog područja, ključno je jačati poduzetnički duh, organizirati ciljno usmjerene edukacije i pružiti financijsku potporu razvoju seoskih područja. Europska unija je u svojoj horizontalnoj strategiji razvoja Europa 2020.-za pametan, održiv i inkluzivan rast i u okviru kohezijske politike prepoznala važnost uravnoteženog razvoja ruralnih područja (Marinac, Devčić i Raguž, 2014). Na razini Europske unije definirani su ključni prioriteti u ruralnom razvoju. U Okviru EU-a za programe ruralnog razvoja naglašava se potreba za transferom znanja i inovacija u tradicijskim ruralnim gospodarskim djelatnostima; poljoprivredi i šumarstvu. Kako bi se unaprijedila konkurentnost tradicionalnih gospodarskih djelatnosti u ruralnim područjima, nužno je ulagati u modernizaciju i promicanje primjene inovativnih poljoprivrednih tehnologija te poticati okrupnjavanje i umrežavanje pojedinih dionika u ruralnom gospodarstvu, što se osobito odnosi na razvoj lanca opskrbe hranom (Marsden, Banks i Brostow, 2000.). Uravnoteženost ekološkog i ekonomskog razvoja je prioritet dugoročno održivog ruralnog razvoja. Stoga je važno realizirati sustavnu praksu očuvanja i obnavljanja prirodnih ekosustava. Promicanjem gospodarskog razvoja ruralnog područja ujedno se utječe na suzbijanje pojave siromaštva i promicanje socijalne inkluzije kao važnog temelja uravnoteženog policentričnog razvoja (Shortall, 2008.).

3. Uloga regionalnih razvojnih agencija u promicanju ruralnog razvoja

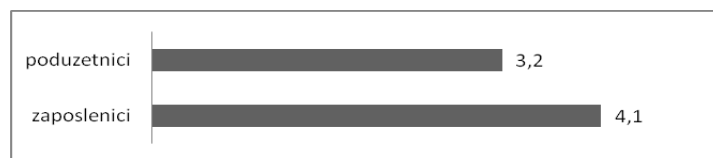
Kako bi se ostvario potencijal ruralnog razvoja, esencijalno je osigurati suradnju javnog i privatnog sektora, odnosno odgovarajući sustav potpore javnog sektora promicanju ruralnog razvoja. Iz tog razloga su na regionalnoj (županijskog) razini osnovane regionalne razvojne agencije. U Splitsko-dalmatinskoj županiji djeluje regionalna razvojna agencija RERA. Na razini Splitsko-dalmatinske županije, RERA – SD je osnovana kao koordinacijsko tijelo koje

povezuje ciljeve i interese privatnog, javnog i civilnog sektora, a temeljni cilj je osigurati uravnoteženi i dugoročno samoodrživi regionalni razvoj sukladno smjernicama Europske unije (Stipanović, 2017.). Temeljna potpora agencije RERA u realizaciji koncepta ruralnog razvoja sastoji se u pružanju savjetodavne, koordinacijske tehničke i projektne potpore poduzetnicima s ciljem realizacije Strategije regionalnog razvoja Splitsko-dalmatinske županije.

4. Istraživanje o ulozi regionalne agencije rera u promicanju mjere potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava

Za realizaciju uspješnoga i dugoročno održivoga ruralnog razvoja, vrlo je značajna uspješna provedba podmjere podmjere 6.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Istraživanjem je utvrđena uloga RERA-e u provedbi navedene mjere iz perspektive zaposlenika RERA-e (N=20) i poduzetnika koji planiraju uložiti u proizvodnju smilja kao krajnjih korisnika mjere (N=50).

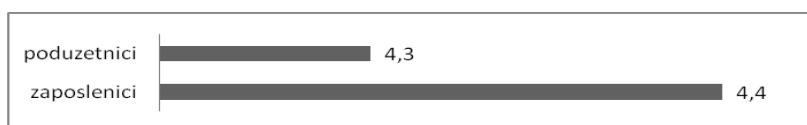
Grafikon 1. Evaluacija savjetodavne uloge agencije RERA

Izvor: rezultati istraživanja

Na temelju podataka u grafikonu 1 zaključuje se kako se prosječna ocjena stavova zaposlenika RERA-e o provedbi savjetodavne uloge regionalne agencije razlikuje. Dok su zaposlenici ocijenili kvalitetu savjetodavne potpore iznadprosječnom ocjenom od 4,1, poduzetnici su stava da je razina kvalitete savjetodavne potpore prosječna 3,2 što implicira da postoji prostor za poboljšanje.

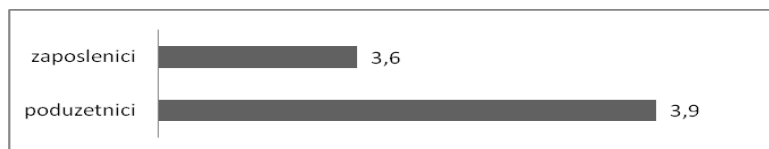
Grafikon 2. Evaluacija koordinacijsko-tehničke uloge agencije RERA

Izvor: rezultati istraživanja

Podaci u grafikonu 2 upućuju na visok stupanj suglasnosti stavova zaposlenika RERA-e i poduzetnika – korisnika mjere kada je riječ o realizaciji koordinacijsko-tehničke uloge agencije RERA. Naime, obje skupine ispitanika ocijenile su provedbu koordinacijsko-tehničke uloge RERA-e nadprosječnom ocjenom od 4,3 (poduzetnici), odnosno 4,4 (zaposlenici agencije).

Grafikon 3. Evaluacija projektne uloge agencije RERA

Izvor: rezultati istraživanja

Obje skupine ispitanika ocijenile su provedbu projektne uloge agencije RERA-e nešto višom ocjenom od prosječne. Podaci u grafikonu 3 upućuju na višu razinu zadovoljstva poduzetnika-korisnika mjere realizacijom projektne uloge RERA-e u odnosu na samoprocjenu zaposlenika RERA-e po čemu se dobiveni rezultat razlikuje u odnosu na prethodno predstavljene rezultate.

Obje skupine ispitanika ujedno su dale objašnjenja za ocjenu pojedinih aktivnosti u djelokrugu RERA-e na osnovu čega je razvidno koje je elemente djelokruga rada regionalne agencije potrebno unaprijediti. Najveća razlika u stavovima zaposlenika i poduzetnika zabilježena je u evaluaciji savjetodavne uloge agencije RERA. Zaposlenici su ocijenili kvalitetu savjetodavne usluge nadprosječnom i nisu naveli preporuke za poboljšanje usluge, dok su poduzetnici-korisnici mjere naglasili kako je savjetodavna usluga generička, odnosno iz objašnjenja ocjene je moguće razlučiti kako nije dovoljno razvijen individualni pristup svakom pojedinom poduzetniku i specifičnostima njegove poduzetničke ideje te je u tom segmentu potrebno unaprijediti ukupnu kvalitetu savjetodavne usluge. Koordinacijsko-tehnička uloga agencije ocijenjena je nadprosječnom od strane obje skupine ispitanika te je suglasnost ispitanika o kvaliteti provedbe te uloge vrlo visoka. Naime, obje skupine ispitanika navele su kao značajno obilježje kvalitete usluge činjenicu da je regionalna agencija ekipirana multidisciplinarnim timom stručnjaka u različitim područjima koji zajedničkim koordinacijskim djelovanjem uvelike pomažu poduzetniku u realizaciji konkretne poduzetničke ideje. Na primjeru proizvodnje smilja značajna je koordinacija i zajednički napor savjetnika iz agronomije i ekonomije te projektnog menadžmenta. U konačnici je ocijenjena projektna uloga regionalne razvojne agencije RERA. Ovom su ulogom poduzetnici

zadovoljniji od zaposlenika agencije. Naime, poduzetnici ističu kako im zaposlenici pružaju značajnu potporu u pripremi projektnih prijedloga za različite oblike sufinanciranja putem bespovratnih financijskih sredstava i subvencioniranih kreditnih linija HBOR-a. zaposlenici RERA-e s druge strane ocjenjuju realizaciju vlastite projektne uloge nižom prosječnom ocjenom od 3,6 ističući tri uočena problema koje je potrebno sustavno i dugoročno rješavati. Prvim problemom smatraju nedostatnu informiranost poduzetnika o ulozi agencije i smatraju kako je dodatnim marketinško-edukacijskim aktivnostima potrebno potaknuti poduzetnike na suradnju s agencijom. Drugim problemom smatraju činjenicu da značajan udio poduzetnika zainteresiranih za sufinanciranje projekata bespovratnim sredstvima iz EU nema dostatnu financijsku snagu za osiguranje vlastitog udjela potrebno za zatvaranje financijske konstrukcije što ih često odvraća od realizacije projekta. Zaposlenici smatraju da je stoga nužno promovirati ideju okrupnjavanja malih poduzetnika u klastere. Trećim problemom smatraju nedostatnu razinu discipline pri provedbi projekta u smislu dosljednog praćenja terminskih i proračunskih stavki iz projektnih prijedloga te smatraju kako se poduzetnici nedovoljno obraćaju za pomoć agenciji tijekom eksploatacije projekta. Sve navedeno upućuje na potrebu organizacije sustavnije edukacije poduzetnika o mogućnostima financiranja s naglaskom na detaljno predstavljanje metodologije projektnog ciklusa i na potrebu poticanja suradnje s poduzetnicima u svim fazama životnog vijeka projekta, a ne samo u fazi pripreme projektnih prijedloga.

5. Zaključak

Ukupan djelokrug rada RERA-e može se podijeliti na pružanje savjetodavne, koordinacijsko-tehničke i projektne potpore. Opći zaključak je da se perspektive zaposlenika RERA-e i poduzetnika razlikuju kada je riječ o savjetodavnoj i projektnoj ulozi agencije. Korisnici mjera smatraju kako je nužno unaprijediti savjetodavnu ulogu razvojem individualnog pristupa kojim bi se bolje uvažile specifičnosti pojedinih poduzetničkih ideja. Zaposlenici smatraju kako je nužno podići razini svijesti o mogućnostima financiranja poduzetničkih ideja kod vlasnika malih poljoprivrednih gospodarstava te jačati disciplinu u poštovanju terminskih i proračunskih ograničenja projekta. Zaposlenici RERA-e smatraju nedostatnu financijsku snagu malih poljoprivrednika preprekom u osiguranju potrebnog

udjela vlastitih sredstava za zatvaranje financijske strukture projekata. Zato je nužno poticati okrupnjavanje u klustere i zajedničko apliciranje na natječaje.

Literatura

1. Kanagawa, M., Nakata, T. (2007). „Analysis of the energy access improvement and its socio-economic impacts in rural areas of developing countries.“ *Ecological Economics*, vol. 62(2), 319-329.
2. Marinac, A., Devčić, A., Raguž, V. (2014, January). Regional development of croatian within cohesion policy of the European Union in financial perspective 2014th to 2020th. In *4th International Conference "Vallis Aurea" Focus on: Regional & Innovation Development*.
3. Marsden, T., Banks, J., Bristow, G. (2000). „Food supply chain approaches: exploring their role in rural development“. *Sociologia ruralis*, vol. 40(4), 424-438.
4. Miljenović, A., Blažeka Kokorić, S., Berc, G. (2016). „The Quality of Family Life in Various Rural Areas: Example of Four Municipalities in Sisak–Moslavina County.“ *Sociologija i prostor*, vol. 51(1 (204)), 19-44.
5. Shortall, S. (2008). „Are rural development programmes socially inclusive? Social inclusion, civic engagement, participation, and social capital: Exploring the differences.“ *Journal of Rural Studies*, vol. 24 (4), 450-457.
6. Stipanović, B. (2017). *Odredišni menadžment čimbenik integralne povezanosti primorskog i ruralnog razvoja (doktorska disertacija)*. Međugorje, Fakultet društvenih znanosti dr. Milenka Brkića.